

Ramiz Rövşənin sərbəst şeirlərində poetik ovqat və novatorluq

Gültəkin Əliyeva

Bakı Slavyan Universiteti, Azərbaycan.

E-mail: gultekin392@mail.ru

Annotasiya. Məqalədə göstərilir ki, R.Rövşənin hər bir şeirinin özünəməxsus stixiyası var; mütləq bir obraz yaradır və bu obrazı sonacan tanımaqla, izah etməklə məşğul olur. Özü də bu obrazların hər birində olan mistika oxucunu da bu ruha kökləyir. Oxucu da bu obrazın daxili dünyasına köklənir. İkinci əsas xüsusiyyəti şairin metaforik obrazlardan zənginliklə istifadə etməsidir. Çox zaman şeirin adından başlanan bu metaforik düşüncə sözdən misraya, misradan sərbəst bölgüyə, bölgüdən bütöv şeirə keçir və şeir boyu davam edir. Özü də burada məntiqlə hiss bir-birini əvəz edir, bir çox hallarda bir-birini tamamlayır. R.Rövşən şeirboyu yalnız bir misranın aurasına köklənib məhdudlaşmır, bu metaforik obrazı sərbəst bölgülər boyu açır. R.Rövşən sərbəst şeirləri poetik ovqat, ruh və lirik qəhrəman baxımından da novatorluq xüsusiyyətlərini özündə daşıyır. Şairin hər bir şeirində yeni intonasiya olduğu kimi, həm də bir ruh, əhvali-ruhiyyə vardır. Hətta onun sevgi şeirlərində də bu ovqat gözlənilir. Sərbəst şeirin bu inkişaf mərhələsində həm mövzu və ideya, həm də struktur, kompozisiya baxımından müəyyən bir yol keçdiyini görürük. Sərbəst şeir bu dövrdə ümumən poeziyanı müxtəlif komponentlər baxımından zənginləşdirmiş və inkişaf etdirmişdir. Sərbəst şeir forma ilə məzmunun maksimal vəhdətinə can atmış, yeni bədi təsvir və ifadə vasitələrindən sənətkarlıqla istifadə edilmişdir. Şeirdə hadisə və proseslərin yeni poetik düşüncə stereotipləri formalaşmışdır.

Açar sözlər: özünəməxsus, stixiya, ahəng, ölçü strukturu, metaforik düşüncə

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 15.02.2023; qəbul edilib – 28.02.2023

Poetic voice and innovation in Ramiz Rovshan's free poems

Gultekin Aliyeva

Baku Slavic University, Azerbaijan.

E-mail: gultekin392@mail.ru

Abstract. Article states that each poem by R.Rovshan has its own element; he creates an absolute image and deals with the introduction and explanation of this image. The mystery in each of these images makes the reader imbued with this spirit. The reader gets into the inner world of the character. The second main feature is the poet's rich use of metaphorical images. Often, this metaphorical thought, beginning with the title of the poem, moves from word to verse, from verse to free division, from division to the whole poem, and continues throughout the poem. Here logic and feeling replace each other, and in many cases complement each other. R.Rovshan throughout the entire poem is not limited to the aura of one verse, but reveals this metaphorical image through free divisions. R.Rovshan's free poems have innovative features in terms of poetic state, spirit and lyrical hero. Just as there is a new intonation in each poem of the poet, there are also spirit and frame of mind. This is expected even in his love poems. In this stage in the development of free poetry, we see that it has gone a certain way both in terms of theme and idea, as well as structure

and composition. Free verse during this period enriched and developed poetry as a whole in various components. Free poetry strove for the maximum unity of form and content, new artistic means of description and expression were skillfully used. New poetic thinking stereotypes of events and processes have been formed in the poem.

Keywords: peculiar, element, harmony, dimensional structure, metaphorical thinking

Article history: received – 15.02.2023; accepted – 28.02.2023

Giriş / Introduction

Sərbəst şeirin, hər şeydən əvvəl, göz şeiri olduğunu nəzərə almalı olsaq, onda onun poeziyanın mahiyyəti bir qədər də aydınlaşmış olar. Şeirin görümlülyüti, onun məna qatının düşünülməsini də zəruri edir. Poetik mətnin çevikliyi, tez-tez müxtəlif situasiyalara girməsi kinokadr kimi bir-birini əvəzləyir. Bəzən bu hərəkətlik bir misra daxilində belə baş verir. Hadisənin, predmetin əyanlaşması və poetik görümlülük R.Rövşənin ilk dövr yaradıcılığının da əsas xüsusiyyətlərindən birinə çevrilir. R.Rövşənin bu illərdə yazdığı şeirlər nə qədər sərbəstliyi ilə seçilsələr də, əsasən heca üstündə yazılmışdı. “On birlik üstündə”, “Bir durma oxuyur”, “Günah içində”, “Qara əl”, və s. şeirləri heca üzərində yazılmışdı və ilk şeirlər olduğundan hələ həyat və cəmiyyət hadisələrinə nüfuz etmək imkanı zəif idi. 60-cı illərin sonlarına doğru gənc şairin heca ilə sərbəstliyi qarışığı “Nəğmə qırğıni ili” (Federiko Qarsiya Lorkaya), “Bir nəğmə toxumu basdırdım yerə”, “İlxılar”, “Torpaq”, “Ağ yelkənli gəmilər”, “Dəniz nağılı” və s. şeirlərini yazdı. Bu şeirlərində şair özünün poetik yolunu müəyyənləşdirməyə, poetik formanın orijinal yolunu tapmağa çalışırdı. Sərbəst şeirçilərin sırasına 70-ci illərin əvvəllərindən R.Rövşən də qoşulur və yaradıcılığı 80-ci illərdə bütün gücü ilə poeziyanın imkanlarından maksimum istifadə yolunu tutur. “Göy üzü daş saxlamaz” (1987) kitabına qədər keçdiyi yol, həm də sərbəst şeirin yeni forma xüsusiyyətlərini bəzəyir. Bu şeirlərdən başlayaraq gələcəkdə milli şeirlə sərbəst şeirin yeni modelini yaratmaq, onları sintez etməyə üstünlük verir. “Balıqların donuq bəbəklərində/Sızılar ulduzların yuxusuzluğu” (“Dəniz nağılı”), “Ağ yelkənli gəmilərə/yetişməz əlim/Mənə kəndir sallamazlar/gəmilərin divarlarından” (“Ağ yelkənli gəmilər”), “Torpaq elə yumaqdı ki/Dama öləndə belə/Yıxılıb öz kobud bədəniylə/bu torpağı ağrıtmayaq utanır” (“Torpaq”, “Nəğmələr öldürdülər/Nəğmələr/şairlərin qapısını/döydürdülər: /-Açın! /Gizləmək” (“Nəğmə qırğıni ili”) və s. poetik düşüncələri ilə fikrin və formanın sərbəstliyinə meyil edirdi. Bu yaradıcılıq nümunələrində sosialist realizminin çərçivələrini sındıran şair “Bir yağışlı nəğmə” (1972) şeir kitabında lirik qəhrəmanın fərqli dünyagörüşü sərgiləyirdi. “Bu laqeyd adamlar arasında mən/Sağma, soluma/Göz yuma bilsəm” lirik qəhrəmanın azadlıq arzusunun müjdəsi idi. Bundan sonra şair poetik düşüncələrində olduğu kimi, formada da orijinallığa və sərbəstliyə yol aldı.

Əsas hissə / Main part

Ənənəvi Azərbaycan şeiri üzərində gedişləri və gəzişmələri yeni qoşma və gəraylı nümunələrini ortaya qoydu. Lakin bu da hələ onun öz yolu demək deyildi; getdikcə şair öz yolunu-modern şeirin yolunu tutdu və sərbəst şeirin Ə.Kərim, Ə.Salahzadə və İ.İsmayıllı adından tamamilə fərqlənən yeni nümunələrini yaratdı. Onun sərbəst şeirlərində vənzi-vəznisizlik əvəzləməsi yeni poetik intonasiya yaradır. Şairin poeziyasının ölçü strukturu kifayət qədər forma və məzmun vəhdətinə malik olur. Onun sərbəst şeirində həm də bir qafiyələnmə var; hər bir sətirdə fikrin düzülüşü, misranın ölçüsü, hecaların sayı nə qədər sərbəst olsa da, bütün bu müxtəlifliklər müəyyən bir ahəngə tabe olur. Bu misraların bəzən biri, bəzən ikisi, bəzən isə dalbadal üçü də müstəqil şəkildə çıxış edir. “Ay işığı”, “Göy üzü daş saxlamaz”, “Bulud”, “Başı kəsik gözəl kötlük”, “Astar üzünə”, “Bir az uzun çəkdi ömrüm deyəsən” və s. şeirlərində orijinal ahəng və intonasiya yarada bilir. Həm də şeirlərində mistik bir aura yaradır və oxucunu da özü ilə

aparır. Şair bu şeirlərinin hər birində sanki yeni bir dünya kəşf edir və oxucunu da buna inandırır. Bəzən isə şair son dərəcə poetik təhkiyə ilə nağılvari şəkildə nəql edir:

*Ay işığı düşdü göydən,
canımdan, qanımdan keçdi,
Gözümün içindən keçdi,
Özümün içimdən keçdi,
keçdi, dabanımdan keçdi,
Az qaldı ki,
iki yerə bölə məni.
Başımdan göyə mıxladı,
dabanımdan yerə məni. [4, s.9]*

R.Rövşən hər bir şeirinin özünəməxsus stixiyası var; mütləq bir obraz yaradır və bu obrazı sonacın tanımaqla, izah etməklə məşğul olur. Özü də bu obrazların hər birində olan mistika oxucunu da bu ruha kökləyir. Oxucu da bu obrazın daxili dünyasına köklənir. İkinci əsas xüsusiyyəti şairin metaforik obrazlardan zənginliklə istifadə etməsidir. Çox zaman şeirin adından başlanan bu metaforik düşüncə sözdən misraya, misradan sərbəst bölgüyə, bölgüdən bütöv şeirə keçir və şeir boyu davam edir. Özü də burada məntiqlə hiss bir-birini əvəz edir, bir çox hallarda bir-birini tamamlayır. “Başı kəsik gözəl kötük”, “Bir az uzun çəkdi ömrüm deyəsən”, “Qədrimi bilmədi bu adam mənim”, “Göy üzü daş saxlamaz”, “İlan balası”, “Çiçəklər doğulur bu yaz gecəsi”, “Dünya mənə kimlər keçdi”, “Özünə qayıdır, hər şey özünə” və s. şeirlərində müəllifin intuitiv tapıntıları elmi əsası və ya fəlsəfi dayağı olan şüuraltı fəhmlə məntiqin paralelliyi ilə baş verir. “Durub göy üzünə daş atan oğlan. /göy üzü daş saxlamaz”,-metaforik düşüncəsi müxtəlif variasiyalarla sonacın lirik qəhrəmanın özünüdərk prosesini qavramağa kömək edir:

*Hələ ki, başına-gözünə qıymaz,
atdığı daşları saxlar göy üzü.
Atdığı daşları tutub əlində,
səni illər boyu yoxlar göy üzü.
Qırxıq başın tükləninə,
O dumduru gözlərin
bulanınca, çirkləninə,
atdığı daşları saxlar göy üzü. [1, s.30]*

R.Rövşən şeirboyu yalnız bir misranın aurasına köklənib məhdudlaşmır, bu metaforik obrazı sərbəst bölgülər boyu açır. “İlan balası” şeirində də belədir. Bu cür sərbəst şeir modeli R.Rövşən yaradıcılığının əsas xüsusiyyətlərindəndir. Şeirin məzmunundakı orijinallıq onun strukturuna da sirayət etmiş, mifik dünya ilə real dünyanın sərhədləri itmiş və ya qəsdən qarışdırılmışdır. Körpə ilan balasının böyüməsi prosesinin özünün təsviri bioloji mahiyyətlə yanaşı, həm də mənəvi kontekstdə verilir. İlan balasının aldığı hava, canına dolan küləyin nəfəsi, bir sevgi həvəsidir; “...Özündən xəbərsiz, /səssiz-səmirsiz,/Zəhərə çevrilir canında hər şey...” Beləcə, ilan balasının bir zəhərli ilana çevrilməsi onun dünyanın hər üzünə öyrənməsi xarakterindən qaynaqlandığının anatomiyası təsvir edilir. Yaxud “Çiçəklər doğulur bu yaz gecəsi,/bu yaz gecəsində ölməyə nə var” metamarfozası şeirboyu davam edir və beləliklə, şair dünyanın bilmədiyimiz, bilib görmədiyimiz üzünü bizə bir daha tanıdır. Burada da mistik dünya ilə real dünyanın paralelliyini görürük. Tənqidçi E.Akimovanın şairin yaradıcılığı haqqında elmi qənaəti tamamilə doğrudur: “Ramiz Rövşən poeziyası, ümumiyyətlə, insanın fizioloji varlığını (yalnız insanınmı?! Eləcə də hər bir canlının. Yəni də “İlan balası” şeirini yada salaq-G.Ə.) Tanrının əbədi varlığına tabe tutur, ona yetmək üçün ölümü vəsf edirdi. Bu şeirlərdə ölümə çox doğma, məhrəmcəsinə münasibət vardı və bu məhrəmlik şairi öz çağdaşlarından daha çox sələfi Füzuli ilə birləşdirirdi” [2, s.323].

R.Rövşən sərbəst şeirləri poetik ovqat, ruh və lirik qəhrəman baxımından da novatorluq xüsusiyyətlərini özündə daşıyır. Şairin hər bir şeirində yeni intonasiya olduğu kimi, həm də bir ruh, əhvali-ruhiyyə vardır. Hətta onun sevgi şeirlərində də bu ovqat gözlənilir. Şair özü şeirləri “sevgi şeiri”, “təbiət şeiri” və s. başlıqlar adı altında təqdim edilməsinin əleyhinə olsa da, yaradıcılığında sevgi, məhəbbət lirikasına da yer verilmişdir. “Sevgi”, “Qara paltarlı qadın”, “Bu güzgülə bir vaxt qoşa baxardım”, “Sevim döndə-döndə səni”, “Ayrılıq” və s. onlarla şeirlərdə sevginin sentimentallığı ilə yanaşı, şüuraltı düşüncə qatını da üzə çıxarmağa çalışır. Bu şeirlərdə şair çox zaman sevginin tarixini, yaxud taleyini yazır. “Qara paltarlı qadın” şeirində qadın taleyini onun dünyası kontekstində təsvir edir. Burada şair kişilərin öləndən sonra üstündə ağılayacaq bir qadına ehtiyacını sevgi kontekstində təqdim edir. Burada sevginin özünü yox, yaşanaraq başa çatmış sevginin külünün fərqli şəkildə təsvirini görürük: “Sən öləndə/kim olacaq gözlərini bağlayan?/Qardaşımı olacaq?/Yadımı olacaq?/Bu dünyada/bəlkə sənə ən çox ağlayan/Ən çox ağlatdığın qadın olacaq”. Ömrü boyu qadının sevgisinə layiq olmayan kişi “Bu qadın/baş daşımı/opüb sıgallamaqdansa,/Yumruğuyla döysən, döysə yaxşısı”,-deyə peşimançılıq hissi keçirir. Bu qadının sevgisinə layiq olmadığını dərk edən lirik qəhrəmanın gəldiyi qənaət belədir:

*Yeri, yeri qara paltarlı qadın,
Kiri, kiri qara paltarlı qadın.
Bu qəbir də min qəbirdən biridi,
baş daşımı bəsdə basdın bağına.
Bütün mənə ağlayanlar kiridi,
sən də kiri, qəbrim damır, ağlama!.. [3, s.67]*

Azərbaycan sərbəst şeirinin kompozisiyasında yeni bədii poetxnoloji təsvirlər, epifora səciyyəli təkrarlar, sintaktik paralellizmlər xüsusi yer tutur. Rus nəzəriyyəçisi Jirmunski bu məsələləri sərbəst şeirin kompozisiyası üçün əhəmiyyətli hesab edərək yazır: “Hər bir strofik sintaktik qapanma- mürəkkəb və ya birləşmiş bir cümləni, nəzərdə tutulan mükəmməl bir temanı ifadə edir. Bu sintaktik və tematik qapanmadan başqa bəndlərarası sərhədlər son üç misrada təkrarlanan “zvuçit mne imya tvoye trijdi blajennoye: Aleksandriya”, “zvuçit mne imya tvoye trijdi mudroye: Aleksandriya və sairədən təşkil edilir. Sonluq hər bəndin xüsusi mövzusunə uyğun variasiyada bağlanır: o, bəndlərin kompozisiya münasibətində fərdiləşir və bununla birlikdə onları vahid bədii təamlıqda birləşdirir. Hər bir xüsusi bəndin daxilində kompozisiya qurucusu kimi sintaktik paralellizm verilir” [5, s.533].

Dövrün poeziyasında uğurlu nümunələr milli sərbəst şeirin önünü açır, poetik formanın sərbəstliyini və variasiyalılığını artırır. Xüsusilə, R.Rövşən, V.Cəbrayılzadə, E.Baxış, N.Kəsəmənli, C.Yusifzadə, V.Bəhmənli kimi gənc şairlərin yaradıcılığı ilə poetik forma yeni bir mərhələyə daxil olur. Lakin bu poetik formada elə nümunələr də yaranırdı ki, bu nümunələr misra və səs bölgüsü, nitq qruplaşması, intonasiya baxımından onu zənginləşdirdiyini söyləmək çətindir. S.Abdullayev hələ 80-ci illərdə bu cür şeirlərin poetik formaya əlavə “divident” gətirməməsinə irad tuturdu. Tədqiqatçı M.Rzaquluzadənin “Kosmosda ilk heykəl”, “F.Qocanın “Laqeydlik”, “Öküzlər”, Ə.Salahzadənin “Od heykəl”, R.Rövşən “Kim bilir”, C.Yusifzadənin “Payı-piyada” və s. şeirlərinin sərbəst şeirə bir yenilik gətirmədiyini yazmaqda tamamilə haqlı idi. Bu şeirlərdə bəzən assosiativ fikir əsaslandırılmır, yaxud assosiasiyanın bir-birindən uzaqlığı onu doğurmur, bəzilərdə dayaz rasionalizm, fikircilik balası özünü göstərir, bəzi şeirlərdə isə obrazlar həddindən artıq mücərrədləşdirilirdi. S.Abdullayev poetik formanın bu cür nümunələrini tənqid edərək yazırdı: “Poetik obrazın mücərrədiyi sərbəst şeiri qurur, poetik informasiyanın səmərəsini xeyli zəiflədir, oxunuşu çətinləşdirir, oxucu ilə sənətkar arasında ünsiyyət səddi yaradır. Xüsusilə poetik mətn möhkəm praktik intonasiya bütövlüyündə tərtib tapa bilməməkdə belə təhkiyə tərzli real kommunikasiya təhlükəsi yaradır” [1, s.37]. Əlbəttə, sərbəst şeirdə mücərrədlik təkcə obraza aid olmayıb təhkiyə ilə birləşdikdə daha çətin vəziyyət yaranır, belə zamanlarda bəzən şairin nə demək istədiyini aydın olmur, bədiilik itir, poetik ünsiyyət öz yerini

anlaşılmaz rəşonalizmə verir. Sərbəst şeirin bu mərhələsində daha çox nəzərə çarpan qüsurlardan biri də sərbəst şeirin süni şəkildə intellektuallaşdırılması, “elmi-riyazi” məntiqə cəlb edilməsi idi. İfrat “elmilik”, məlumatlılıq manerası şeirin səmimiyyətini azaldır və bədii sözün çəkisinin azalmasına səbəb olur. Bu cür şeirlərdə sənətkarlıq olmadığı kimi, poetik formaya heç bir komponent baxımdan “xeyir” də gətirmir.

Azadlıq, müstəqillik duyğuları Azərbaycan sərbəst şeirinin də istiqamət və üslublarının genişlənməsinə səbəb olur. Bunun nəticəsidir ki, ortalığa yalnız “neo-şeyr”, “neo-roman” anlayışları çıxmamış, həm də bu anlayışları özündə ehtiva edən bəzi nümunələr də yazılmışdır. Ancaq bütövlükdə bu dövrdə Azərbaycan poeziyasının həm fikir sərhədləri, həm də üslubi istiqamətləri genişlənməmişdir. Sərbəst şeirlərin isə özünəməxsus inkişaf yolu vardır. Çünki sərbəst şeir bir formadır; onu bu cərəyanların hər birinə aid etmək də olar. Yəni bu cərəyanların hər biri sərbəst şeirdə də öz təsdiqini tapa bilər.

Müstəqillik dövrü Azərbaycan sərbəst şeiri yalnız mövzu və məzmun baxımından deyil, ritmik davranış və intonasiya baxımından da dəyişmiş və yenilənmişdir. Altmışıncı illərdən gələn poetik təcrübə və zənginləşməyə bu dövrdə dünya poeziyasına inteqrasiya prosesləri də qatılmış və ortaya yeni bir mərhələ çıxmışdır. Bu mərhələdə sərbəst şeir struktur baxımından dəyişmiş, yeni ritm və intonasiya ilə zənginləşmişdir. Rüstəm Behrudi, Etimad Başkeçid, Rəşad Məcid, Səlim Babullaoglu, Zahir Əzəmət, Qəşəm Nəcəfzadə, Əjdər Ol və b. onlarla şairin yaradıcılığında sərbəst şeirin strukturu zəngin və çoxqatlı olmuşdur.

Sərbəst şeirin bu mərhələsinin özünəməxsus inkişaf yolunda baş verən prosesləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- Bu mərhələdə sərbəst şeir üslubi cəhətdən zənginləşir və genişlənir;
- Yeni qüvvələrin gəlməsi ilə fərdi poetik üslublar çoxalır;
- Assosiativ poeziya daha da genişlənir və özünü təsdiq edir;
- Çevik variasiyalar, fikrin mövqə lastikliyi sərbəst poetik forma üçün daha səciyyəvi və effektiv olur;
- Sərbəst şeirdə operativ qavrayış və ritmik üzvlənmə, intonasiya ön plana keçir;
- Əvvəlki inkişaf yoluna nisbətən sərbəst şeirin sərbəstliyi bir qədər də artır;
- Sərbəst şeirdə poetik obrazlılıq, ekspressivlilik, emosionallıq yeni mərhələyə daxil olur.

Nəticə / Conclusion

Beləliklə, sərbəst şeirin bu inkişaf mərhələsində həm mövzu və ideya, həm də struktur, kompozisiya baxımından müəyyən bir yol keçdiyini görürük. Sərbəst şeir bu dövrdə ümumən poeziyanı müxtəlif komponentlər baxımından zənginləşdirmiş və inkişaf etdirmişdir. Sərbəst şeir forma ilə məzmunun maksimal vəhdətində can atmış, yeni bədii təsvir və ifadə vasitələrindən sənətkarlıqla istifadə edilmişdir. Şeirdə hadisə və proseslərin yeni poetik düşüncə stereotipləri formalaşmışdır. Poeziyanın fonetik səslənməsi məzmun və mahiyyətdən doğmuş, onun təsvir effektivliyini artırmışdır. Bütün bunlar sərbəst şeirin yeni mərhələyə daxil olmasında geniş imkanlar açmışdır.

Ədəbiyyat / References

1. Abdullayev, S. Dil və bədii qavrayış. – Bakı: Yazıçı, 1989.
2. Akimova, E. Düşüncə zamanı-ədəbi tənqid diskursu kimi. – Bakı: Elm və təhsil, 2019.
3. Ramiz, R. Göy üzü daş saxlamaz. – Bakı: Yazıçı, 1988.
4. Ramiz, R. Nəfəs. – Bakı: Qanun, 2006.
5. Жирмунский, В. Теория стиха. – Ленинград: Советский писатель, 1975.

Поэтическое состояние и новаторство в вольных стихах Рамиза Ровшана

Гюльтекин Алиева

Бакинский Славянский Университет. Азербайджан.

E-mail: gultekin392@mail.ru

Резюме. В статье указано, что в каждом стихотворении Р.Ровшана есть своя стихия; он создает абсолютный образ и занимается введением и объяснением этого образа. Таинственность в каждом из этих образов заставляет читателя проникнуться этим духом. Читатель проникает и во внутренний мир персонажа. Второй основной особенностью является богатое использование поэтом метафорических образов. Часто эта метафорическая мысль, начинающаяся с названия стихотворения, переходит от слова к стиху, от стиха к свободному разделению, от деления к целому стихотворению и продолжается на протяжении всего стихотворения. Здесь логика и чувство сменяют друг друга, а во многих случаях дополняют друг друга. Р.Ровшан на протяжении всего стихотворения не ограничивается аурой одного стиха, а раскрывает этот метафорический образ по свободным делениям. Вольная поэзия Р.Ровшана имеет новаторские идеи с точки зрения поэтического состояния, души и лирического героя. В каждом стихотворении поэта есть новая интонация, душа и настроение. Это ожидаемо даже в его любовных стихах. На этом этапе развития свободной поэзии мы видим, что она прошла определенный путь как в плане темы и идеи, так и структуры и композиции. Свободная поэзия в этот период обогащала и развивала поэзию в целом по различным компонентам. Свободная поэзия стремилась к максимальному единству формы и содержания, умело использовались новые художественные средства описания и выражения событий и процессов в поэме сформировали новые поэтические мыслительные стереотипы.

Ключевые слова: своеобразный, стихия, гармония, пространственная структура, метафорическое мышление